HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' [א][א]ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דברי ר"מ וחכמים אומרים בזמנו ר"א בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמנן: **גמ'** [ב]תניא ר"א בר צדוק אומר פעם אחת שבת אבא ביבנה וחל ארבעה עשר להיות בשבת ובא זונין ממונה של ר"ג ואמר הגיע עת לבער את החמץ והלכתי אחר אבא וביערנו את החמץ: **מתני'** [ב]ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער ואם לאו מבטלו בלבו להציל מן [ג]הנכרים ומן הנהר [ד]ומן הלסטים ומן הדליקה ומן המפולת יבטל בלבו ולשבות שביתת הרשות יחזור מיד [ה][ג]וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו [ו]לפני הבירה מעצי המערכה ועד כמה הן חוזרין ר"מ אומר זה וזה בכביצה ר' יהודה אומר זה וזה בכזית וחכמים אומרים בשר קדש בכזית וחמץ [ד] בכביצה: **גמ'** ורמינהו ההולך לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ולשבות שביתת הרשות יחזור מיד א"ר יוחנן לא קשיא הא ר' יהודה הא רבי יוסי דתניא סעודת אירוסין רשות דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר מצוה והשתא דאמר רב חסדא מחלוקת בסעודה שניה אבל בסעודה ראשונה דברי הכל מצוה אפילו תימא הא והא ר' יהודה ולא קשיא הא בסעודה ראשונה הא בסעודה שניה תניא אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא סעודת אירוסין אבל לא סבלונות אמר לו ר' יוסי אני שמעתי סעודת אירוסין וסבלונות תניא רבי שמעון אומר [ה]כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי להנות ממנה כגון מאי א"ר יוחנן כגון בת כהן לישראל ובת תלמיד חכם לעם הארץ דא"ר יוחנן בת כהן לישראל אין זווגן עולה יפה מאי היא אמר רב חסדא או אלמנה או גרושה או זרע אין לה במתניתא תנא קוברה או קוברתו או מביאתו לידי עניות איני והא א"ר יוחנן הרוצה שיתעשר ידבק בזרעו של אהרן כל שכן שתורה וכהונה מעשרתן לא קשיא [ו]הא בת"ח הא בעם הארץ ר' יהושע נסיב כהנתא חלש אמר לא ניחא ליה לאהרן דאדבק בזרעיה דהוי ליה חתנא כי אנא רב אידי בר אבין נסיב כהנתא נפקו מיניה תרי בני סמיכי רב ששת בריה דרב אידי ור' יהושע בריה דרב אידי אמר ר"פ [ז]אי לא נסיבנא כהנתא לא איעתרי אמר רב כהנא אי לא נסיבנא כהנתא לא גלאי אמרו ליה והא למקום תורה גלית לא גלאי כדגלי אינשי אמר רבי יצחק כל הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה שנא' [1]ואוכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק וכתיב [2]לכן עתה יגלו בראש גולים: ת"ר כל ת"ח המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גוזליו ותלמודו משתכח ממנו ומחלוקות רבות באות עליו ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם רבו ושם אביו וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות מאי היא אמר אביי קרו ליה בר מחים תנורי רבא אמר בר מרקיד בי כובי רב פפא אמר בר מלחיך פינכי רב שמעיה אמר בר מך רבע: ת"ר [ז]לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח שאם מת או גולה מובטח לו שבניו ת"ח ואל ישא בת ע"ה שאם מת או גולה בניו ע"ה ת"ר לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ת"ח וישיא בתו לת"ח משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל ולא ישא בת עם הארץ משל לענבי הגפן בענבי הסנה דבר כעור

ואינו

מתני' מבערין את הכל. בין חולין בין תרומה חוץ מכדי אכילתו לשבת אבל כל מה שעתיד לבער יבער: **תרומה מלפני השבת.** שאינו יכול להאכילה לא לזרים ולא לבהמת זרים ולהשהותה אי אפשר אבל חולין אין צריך לבער אלא בזמנן שיכול למצוא להן אוכלים הרבה: **גמ' שבת.** נשתהה שם שבת אחת: **מתני' ההולך.** בארבעה עשר: **אם יכול.** שיש שהות ביום: **להציל מן הנכרים.** את ישראל הנרדפין: **יבטל בלבו.** ולא יחזור ואפי' יש שהות דמלאוי' סגי ליה בביטול בעלמא[ה]: **לשבות שביתת הרשות.** שהיה הולך להחשיך על התחום לקנות שביתה שם כדי שיהא לו משם ולהלן אלפים לילך למחר שם לדבר הרשות יחזור מיד אבל לקנות שביתת מצוה כגון שילך מחר חוץ לתחום לבית האבל או לבית המשתה היינו כהולך לשחוט את פסחו: **שיש בידו בשר קודש.** עמו בדרך ונפסל ביוצא שמחיצת קדשים קלים חומת ירושלים: **אם עבר צופים.** שם כפר שיכול לראות בית המקדש משם: **שורפו במקומו.** ולא הטריחוהו לחזור: **ואם לאו חוזר ושורפו כו'.** כדאמרן בכל שעה (לעיל כד.) בקודש באש תשרף[ט] דבמקום אכילתו שריפתו: **זה וזה.** חמץ דאמרן לעיל ונזכר שיש לו חמץ בביתו ובשר קודש שעמו: **בכביצה.** אבל בפחות גבי חמץ יבטל בלבו וגבי בשר קודש שורפו במקומו: **גמ' סעודה שניה.** כך הוא דרך החתנים לאחר סעודת אירוסין חוזר ומשגר סבלונות לארוסתו וסועד שם: **אני לא שמעתי.** שתהא מצוה אלא סעודת אירוסין לבדה אבל לא סעודת סבלונות: **סבלונות.** דורונות כלים נאים: **בת כהן.** צריכה להינשא לכהנים ולא לפגום משפחתה להינשא לישראל: **אין זווגן עולה יפה.** במזל טוב: **מאי היא.** מה עולה בידן: **או אלמנה או גרושה או זרע אין לה.** כדכתיב (ויקרא כב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר וסמיך ליה ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו': **או קוברה.** בלא זמן: **תלמיד חכם.** [א] הוא שבח לו אבל עם הארץ ואינו כהן גנאי הוא לו לאהרן ונענשים: **לא גלאי.** רב כהנא גלה מבבל לא"י כדאמר בהגוזל ומאכיל (ב"ק קיז.): **לא גלאי כדגלו אינשי.** שאר תלמידים יוצאין מדעתן ואני יצאתי על כרחי מחמת מרדין ואימת מלכות: **ומאלמן את אשתו.** שמבקש לימודו ואי אפשר לו וגולה למזונות והרי אשתו כאלמנות חיות: **גוזליו.** יתומין: **ותלמודו משתכח.** שאינו עסוק לחזור עליו: **ומחלוקות רבות באות עליו.** מחמת ששכח תלמודו או הקפות שמקיף מחנונין לסעודותיו: **קרו ליה.** לבנו: **מרקיד בי כובי.** כדרך הליצנים שמשחקין ומרקדין בחנויות להשקותן בשכרן: **מלחיך פינכי.** קערות: **מך רבע.** מקפל לבושו ורובץ וישן כך דרך המשתכרין אינו מספיק לילך לביתו ולשכב על מטתו אלא מקפל לבושו תחתיו וישן: **מך.** כמו בר חמרא מוך שקיך וגני [י](תענית דף ו:):

ואינו

לשבות שביתת הרשות. פ"ה שהיה הולך להחשיך על התחום לקנות שביתה שם ולילך ד' אלפים לדבר הרשות וקשה א"כ תיקשי למ"ד בפ' בכל מערבין (ערובין לא.) אין מערבין אלא לדבר מצוה ונר' לר"י דה"פ לשבות שביתת הרשות שהולך לשמוח בפסח בבית אוהבו או קרובו [א]: **אם עבר צופים.** פי' בקונט' שם כפר וקשה לר"י א"כ ה"ל למימר וכמדתו לכל רוח כדתניא בפ' מי שהיה טמא (לקמן צג:) איזהו דרך רחוקה מן המודיעין ולחוץ וכמדתה לכל רוח ואור"י דבתוספתא דמכילתין מפרש בהדיא איזהו צופים הרואה ואין מפסיק פי' כל מקום סביב ירושלים שיכול לראותו משם [ב]: **ושורפו לפני הבירה.** פ"ה כדאמר פ' כל שעה (דף כד.) בקודש באש ישרף במקום אכילתו שריפתו וקשה לר"י אי לאורייתא הוא מה לי עבר צופים ומ"ל לא עבר צופים וי"ל דמן התורה יכול לשורפה בכ"מ שירצה דבפרק כל שעה (ג"ז שם) לא מרבינן אלא פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים אבל שאר קדשים שנאכלים לזרים לא מרבינן ומה שהצריכו חכמים לשרוף הני דהכא לפני הבירה היינו גזירה אטו קדשי קדשים [ג]: **לפני הבירה.** בזבחים בפ' טבול יום (דף קד:) פליגי מאי בירה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מקום יש בהר הבית ובירה שמו ר"ל אמר כל הבית כולו הוי בירה שנאמר [י]אל הבירה אשר הכינותי: **וחכמים אומרים** בשר קודש בכזית וחמץ בכביצה. אומר ריב"א דמפרש בירושלמי משום דבשר קודש לית ליה תקנה בביטול החמירו בכזית אבל חמץ אית ליה תקנה בביטול לא החמירו עד כביצה: **תניא א"ר יהודה.** תימה אמאי לא מייתי תניא נמי הכי מהך דהכא לרב חסדא:

אמר

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ג מהל' חמץ הלכה ג סמג עשין לט טוש"ע א"ח סי' תמד סעיף א:

מח ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ז:

מט ג מיי' פרק יט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ח:

מט ד [מיי' פ"ג מהל' חמץ הל' ט טוש"ע א"ח סי' תמד סעיף ז]:

נ ה מיי' פ"ה מהלכות דעות הלכה ב:

נא ו מיי' פכ"א מהל' אסורי ביאה הלכה לא סמג לאוין קכו טור ש"ע אה"ע סי' ב ס"ח:

ז [מיי' שם הלכה לב טוש"ע שם סעיף ו]:

מסורת הש"ס

א) [לעיל דף יג. ודף כ:], ב) [תוספתא פ"ג ה"ט], ג) ס"א הגיים, ד) ס"א ל"ג, ה) לקמן דף פא: ברכות דף מט:, ו) [עי' פירש"י לקמן פ"א: ד"ה נטמא וכו' לפני הבירה וכו'], ז) [עי' תוס' לקמן דף קיג. ד"ה אמר], ח) [לעיל ד:], ט) [ויקרא ו], י) [ברכות נט.], כ) [נ"ל ולבנות],

תורה אור השלם

1. הַשֹּׁכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וּסְרֻחִים עַל עַרְשׂוֹתָם וְאֹכְלִים כָּרִים מִצֹּאן וַעֲגָלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק: עמוס ו ד
2. לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים: עמוס ו ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תלמיד חכם שבח הוא לו:

מוסף רש"י

אם עבר צופים. מקום שיכול לראות משם הבירה ומשם והלאה אין יכול לראותו (לקמן פא:). **שורפו במקומו.** לא הטריחוהו לחזור ולשורפו בירושלים הואיל וכבר נתרחק הרבה, ואע"ג דקי"ל בפרק כל שעה (לעיל כד.) דבמקום אכילת קדשים שם שריפתן מבקדש באש תשרף (שם). **לפני הבירה.** מקום בהר הבית שיש שם בית הדשן גדול ששורפין פסולי קדשים קלים כדאמרינן בזבחים (קד:) בפרק טבול יום (ברכות מט: ובעי"ז לעיל כד.) או: כל המקדש קרוי בירה (לקמן פא:). **לא גלאי כדגלי אינשי.** שהרי לא בעבור מקום תורה גליתי אלא מאימת מלכות ברחתי (ב"ק קיז:).

מוסף תוספות

א. ולא מיירי כלל בעירוב. תוס' ר"פ. ב. בלי הפסק. תוס' הרא"ש. והיינו דקאמר עבר צופים כלומר עבר אותו מקום שרואים ירושלים ממנו והשתא ניחא דהוא הדין נמי לכל צד. תוס' ר"פ. ג. וכי עבר צופים לא אטרחוה רבנן. חי' הר"ן.

רבינו חננאל

מתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין הכל מלפני השבת דברי ר' מאיר ר' אלעזר [בר צדוק] אומר תרומה מלפני השבת, וחולין בזמנן. וקיי"ל כר' אלעזר בר' צדוק. **תניא** ר' אלעזר ברבי צדוק אומר פעם אחת שבת אבא ביבנה וחל ארבעה עשר להיות בשבת כו'. **מתני' ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו ונזכר כו'.** ורמינהי ההולך לאכול סעודת אירוסין

רבינו חננאל (המשך)

בבית חמיו ולשבות שביתת הרשות יחזור מיד, והיכי קתני במתני' יבטל בלבו, מכלל שאין מחייבין אותו לחזור. ושנינן מתני' ר' יוסי היא דסבר סעודת אירוסין מצוה, וביעור חמץ נמי מצוה, מיהו ביעור חמץ אפשר לקיימה בביטול חמץ וישלים סעודת אירוסין שנמצא מקיים שתיהן. ובריית' ר' יהודה דסבר סעודת אירוסין רשות, כגון שביתת הרשות דלדברי הכל חייב לחזור מיד, דתניא סעודת אירוסין רשות דברי ר' יהודה, ר' יוסי אומר מצוה. והשתא דאמר רב חסדא מחלוקת בסעודה שניה, אבל בסעודה ראשונה אפילו ר' יהודה מודה דמצוה, אפילו תימא מתני' ר' יהודה ובסעודה ראשונה שהיא מצוה, ברייתא בסעודה שניה שהיא רשות. **תניא** אמר ר' יהודה אני לא שמעתי אלא סעודת אירוסין בלבד, אמר ר' יוסי אני שמעתי סעודת אירוסין וסיבלונות. **ירושלמי** לשבות שביתת הרשות, לשבות אצל רבו או אצל מי שהוא גדול ממנו. אמר ר' יוסי בר בון גדול השלום שהוקש לשני דברים שחייבין עליהן כרת, מילה ושחיטת פסח. **תניא א"ר אלעזר כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי ליהנות ממנה,** כגון מאי, א"ר יוחנן כגון בת כהן או בת תלמיד חכם אצל עם הארץ, לפי שאין זיווגן עולה יפה, כדכתיב ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע. **אמר רב כהנא אי לא נסיבנא כהנתא לא גלאי.** ומעשה דרב כהנא מפורש בהגוזל בתרא כי שמטיה לקועיה דההוא גברא וערק לארץ ישראל. **אמר ר' יצחק כל הנהנה מסעודת הרשות לסוף גולה,** שנאמר אוכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק, וכתיב בתריה לכן עתה יגלו בראש גולים. **ת"ר תלמיד חכם המרבה סעודתו בכל מקום.** לסוף מחריב את ביתו, ומאלמן את אשתו, ומייתם גוזליו, ותלמודו משתכח, ומחלוקות רבות עליו, ודבריו אין נשמעין, ומחלל שם שמים, ושם אביו, ושם רבו, וגורם שם רע לו ולבניו עד סוף כל הדורות, וקרו לו בר מיחם תנורא, ובר מרקיד בי כובא, ובר מלחך פנכי, ובר מן רבעי.